

Верховний
Суд

Припинення права кредитора нараховувати проценти за кредитом: актуальна практика Верховного Суду

- Ч. 2 ст. 625 ЦК України. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання:

Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь зобов'язання час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

- Ч. 1 ст. 1048 ЦК України. Проценти за договором позики:

Позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. Розмір і порядок одержання процентів встановлюються договором. Якщо договором не встановлений розмір процентів, їх розмір визначається на рівні облікової ставки Національного банку України.

У разі відсутності іншої домовленості сторін проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики.

Проценти за кредитом і пеня за процентами підлягають стягненню з відповідача у межах позовної давності, обчисленої за 3 роки (для процентів) й рік (для пені) до дня звернення до суду.

Постанова Верховного Суду України від 02.12.2015 р. у справі №6-249цс15

Позовна давність

- Якщо кредитний договір встановлює окремі зобов'язання, які деталізують обов'язок позичальника повернути борг частинами та передбачають самотійну відповідальність за невиконання цього обов'язку, то незалежно від визначення у договорі строку кредитування право кредитодавця вважається порушеним з моменту порушення позичальником терміну внесення чергового платежу. А відтак, перебіг позовної давності стосовно кожного щомісячного платежу у межах строку кредитування згідно з частиною п'ятою статті 261 ЦК України починається після невиконання чи неналежного виконання (зокрема, прострочення виконання) позичальником обов'язку з внесення чергового платежу й обчислюється окремо щодо кожного простроченого платежу.
- Встановлення строку кредитування у кредитному договорі, що передбачає внесення позичальником щомісячних платежів, має значення не для визначення початку перебігу позовної давності за вимогами кредитодавця щодо погашення заборгованості за цим договором, а, насамперед, для визначення позичальнику розміру щомісячних платежів. Відтак, за вказаних умов початок перебігу позовної давності не можна визначати окремо для погашення всієї заборгованості за договором (зі спливом строку кредитування) і для погашення щомісячних платежів (після несплати чергового такого платежу).

Постанова Великої Палати ВС від 28.03.2018 р. у справі № 444/9519/12

Зобов'язальні vs. охоронні правовідносини

Після спливу визначеного договором строку кредитування чи у разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України право кредитодавця нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється. Права та інтереси кредитодавця в охоронних правовідносинах забезпечуються частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

Постанова Великої Палати ВС від 28.03.2018 р. у справі № 444/9519/12

Можливість правомірно не сплачувати кредитору борг

Відносини щодо сплати процентів за одержання боржником можливості правомірно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу врегульовані частиною першою статті 1048 ЦК України. Такі проценти є звичайною платою боржника за право тимчасово користуватися наданими йому коштами на визначених договором та законодавством умовах, тобто у межах належного та добросовісного виконання сторонами договірних зобов'язань, а не у випадку їх порушення.

Постанова Великої Палати ВС від 04.02.2020 р. у справі № 912/1120/16

Наслідки прострочення грошового зобов'язання

- Наслідки прострочення грошового зобов'язання (коли боржник повинен сплатити грошові кошти, але неправомірно не сплачує їх) також урегульовані законодавством. У випадках, коли боржник порушив умови договору, прострочивши виконання грошового зобов'язання, за частиною першою статті 1050 ЦК України застосуванню у таких правовідносинах підлягає положення статті 625 цього Кодексу.
- Поведінка боржника не може бути одночасно правомірною та неправомірною, то регулятивна норма частини першої статті 1048 ЦК України і охоронна норма частини другої статті 625 цього Кодексу не можуть застосовуватись одночасно.
- Отже, законодавство встановлює наслідки як надання можливості правомірно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу в межах дії договору, так і наслідки прострочення грошового зобов'язання, коли боржник повинен сплатити гроші, але неправомірно не сплачує їх, тому підстави для застосування аналогії закону відсутні.

Постанова Великої Палати ВС від 04.02.2020 р. у справі № 912/1120/16

Постанова Великої Палати ВС від 04.02.2020 р. у справі № 912/1120/16

період ДО прострочення боржника
підлягають стягненню проценти від суми
позики (кредиту)

відповідно до умов договору та частини
першої статті 1048 ЦК України

період ПІСЛЯ прострочення боржника
підлягають стягненню проценти від суми
позики (кредиту)

відповідно до частини другої статті 625
ЦК України

Постанови КГС ВС, в яких враховані зазначені правові висновки ВП ВС

- Постанова КГС ВС від 10.06.2021 - № 911/1540/18;
- Постанова КГС ВС від 15.06.2021 - № 906/311/20;
- Постанова КГС ВС від 14.04.2021 - № 910/16926/19;
- Постанова КГС ВС від 20.04.2021 - № 910/19925/17;
- Постанова КГС ВС від 15.04.2021 - № 913/397/20;
- Постанова КГС ВС від 23.03.2021 - № 913/71/20;
- Постанова КГС ВС від 21.07.2021 - № 910/14918/20;
- Постанова КГС ВС від 27.07.2021 - № 910/18943/20
- Постанова КГС ВС від 10.12.2020 - № 910/3262/16 та інші.

Забезпечення «сталості» судової практики

Суд не вбачає підстав для передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду для відступу від правових позицій Великої Палати Верховного Суду у справах №№ 444/9519/12, 912/1120/16.

Постанова КГС ВС від 15.06.2021 у справі № 913/21/19

Верховний
Суд

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

